Т.В. Білоног, асп.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ ЯК ПІДСИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Досліджено теоретико-методичні основи системи управління інвестиційними проектами промислового підприємства та виокремлено основні фази її реалізації. Визначено основні характеристики та завдання кожної фази.

The paper studies theoretical and methodological essentials to manage investment projects of an industrial enterprise and basic stages of its implementation. Main characteristics and objectives of each stage are considered.

Ключові слова: управління, інвестиційний проект, система, система управління, зовнішнє середовище, параметри системи управління.

Keywords: management, investment project, system, control system, external environment, parameters of a control system.

У сучасних умовах глобалізації ринків, швидкої зміни споживчих переваг та наростаючих темпів технологічних змін особливого значення набуває управління розвитком національного господарства. Без дієвої системи управління господарським комплексом країни функціонування та розвиток ефективної економіки стає неможливим. Стагнація національної економіки у сфері виробництва викликає необхідність зміни підходів до управління та застосування методів ефективного управління, які повинні забезпечити оновлення і розвиток виробничо-технічної бази та посилити платоспроможність попиту на капіталовкладення.

Оскільки найважливішим фактором економічного зростання є інвестиції у виробництво, перспективи збільшення виробництва та ключове значення у цьому інвестицій слід розглядати з позиції промислових підприємств як основних суб'єктів розширеного виробництва. Тому для розвитку економіки України важливе значення має побудова дієвої системи управління виробничими інвестиціями. Стимулювання та мотивація інвестиційної діяльності промислових підприємств відіграють ключову роль в покращенні економічної ситуації країни.

В науковій літературі проблему управління інвестиційними проектами досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні автори. Серед них можна виділити таких відомих учених, які розкривають різні аспекти управління інвестиційними проектами: В. А. Верба, З. І. Абрамов, Т.Г. Затонацька, О. А. Загородніх, П.В. Кухта, Ю.І. Єхануров, А. А. Пересада, А. Ф. Гойко, І. А. Бланк, В. П. Савчук, Р. В. Грачова, І. Г. Волков, В. В. Ковальов, Х. Армстронг, Пітер У.Г. Морріс та інших.

Багато питань стосовно здійснення капітальних вкладень промисловими підприємствами залишаються невирішеними навіть незважаючи на глибоку розробленість цієї проблеми. До них належить і проблема управління інвестиційними проектами, що зумовлює необхідність її подальшого дослідження.

Метою статті є розробка теоретико-методологічних основ системи управління інвестиційними проектами промислових підприємств.

Існує багато визначень поняття управління [1, 2, 5, 7, 8], але можна виділити декілька основних концепцій: процесна концепція – в основі управління лежать процеси пов'язані з реалізацією об'єкту; управління проектами як об'єкт бізнес-процесів; проектна концепція – в основі управління фази життєвого циклу. Отже, управління проектами можна визначити як теоретичне та практичне керівництво матеріальними та людськими ресурсами протягом життєвого циклу проекту на основі використання сучасних методологічних та технічних засобів для досягнення цілей і завдань проекту та задоволення вимог його учасників.

В даній статті систему управління інвестиційними проектами будемо розглядати не як окрему систему, а як підсистему управління підприємством. В загальному вигляді система управління інвестиційним проектом, як будь яка система, включає два структурні елементи – суб'єкт та об'єкт управління.

На інформаційному рівні елементи системи між собою та зовнішнім середовищем мають канали взаємодії, за якими суб'єкт управління отримує та передає інформацію об'єкту управління. Використання таких інформаційних каналів забезпечує формування цілей системи управління інвестиційним проектом відповідно до бізнес-плану.

Пітер У.Г. Морріс визначає систему управління інвестиційними проектами як сукупність елементів, орієнтованих на управління змінами та перехід з одного стану в інший[8, с.63]. Згідно Л. Берталанфі, систему можна визначити як сукупність елементів, які знаходяться у взаємодії.

Таким чином, можна сформувати визначення системи управління інвестиційними проектами як сукупність елементів, які в процесі взаємодії складають новоутворення з властивостями та ознаками відсутніми у його елементів.

До елементів системи управління інвестиційними проектами належать інформаційна структура, підприємство, органи управління інвестиційним проектом, методи управління (фінансові методи, методи сітьового планування, методи експертних оцінок та ін.), розподіл повноважень при прийнятті рішень та зовнішні фактори, що мають вплив на об'єкт. Сукупність елементів системи управління інвестиційними проектами можна представити у вигляді параметрів системи управління інвестиційними проектами (табл.1).

Управління об'єктом здійснюється у системі координат, однією з найважливіших якої є час. Це зумовлює необхідність виділення окремих фаз управління проектом, кожна з яких відповідає певному комплексу робіт, які необхідно здійснити в певний час. Пропонуємо виділити фази відповідно до життєвого циклу інвестиційного проекту.

Таким чином, процес управління можна представити у вигляді шести послідовних фаз: Фаза планування; Фаза обліку; Фаза контролю; Фаза аналізу; Фаза прийняття альтернативних рішень та визначення оптимального; Фаза реалізації оптимального (або декількох) рішення.

Таблиця 1. Параметри системи управління інвестиційними проектами

Об'єкт управління	Інвестиційний проект
Орган управління	Генеральний директор, інвестиційні менеджери, фінансові служби, менеджер проекту, керівники структурних підрозділів.
Вхідні параметри	Фінансові, інформаційні, трудові, матеріальні ресурси, правове та нормативне забезпечення, фінансова звітність, інвестиційні можливості.
Вихідні параметри	Дані про об'єми виробництва та реалізації продукції в результаті реалізації інвестиційного проекту, доходи та збитки.
Інструментарій	Фінансові методи, методи експертних оцінок, методи сітьового планування.
Зовнішнє середовище	Інвестори, споживачі, постачальники, посередники, конкуренти, кредитори.

Перша фаза управління інвестиційним проектом – планування – є однією з найголовніших. Вона включає постановку цілей і визначення ефективних шляхів їх досягнення на основі прийнятих рішень. В процесі реалізації даної фази необхідно враховувати не тільки параметри стану об'єкту управління, але й комплекс параметрів зовнішнього середовища, які можуть здійснювати вплив на кінцеві результати управління.

На фазі обліку здійснюється збір інформації про стан інвестиційного проекту за різними параметрами: строки реалізації, забезпечення трудовими, технічними та фінансовими ресурсами, термін окупності та ін. При цьому головним завданням суб'єкту управління є отримання достовірної та об'єктивної інформації про стан об'єкту управління. Складність даного етапу полягає в тому, що для збору та обробки інформації необхідні значні фінансові ресурси, які завжди обмежені. Крім того інформація може бути застарілою або дублюватися, що перешкоджає вчасному прийняттю правильного управлінського рішення.

Фаза контролю передбачає періодичний моніторинг поточної діяльності, порівняння обсягів та витрат з плановими стандартами проекту, виявлення відхилень з метою усунення додаткових витрат. Це процес, в якому керівник проекту встановлює - чи досягаються поставлені цілі, виявляє причини, які дестабілізують хід роботи й обґрунтовує прийняття управлінських рішень, що коригують виконання робіт по проекту, перш ніж будуть завдані збитки проекту. Основними задачами контролю є перевірка фактичних даних, зіставлення їх із плановими та виявлення відхилень [3, 152].

Фаза аналізу включає виявлення причин, які призвели до відхилень фактичних параметрів стану об'єкту управління від планових показників. Аналіз доцільно здійснювати за чотирма напрямками щодо: Аналіз зацікавлених сторін; Аналіз проблем (реальна ситуація); Аналіз задач (як можна змінити ситуацію в майбутньому); Аналіз стратегій.

На стадії визначення оптимальних альтернативних рішень на засадах виявлених причин відхилення розробляються нові рішення, в яких цільовими функціями, а також

граничними та початковими умовами виступають параметри, які характеризують стан інвестиційного проекту.

Однак необхідно враховувати обмеженість ресурсів, яка потребує пошуку оптимального рішення. Тому визначається критерій оптимальності, граничні та початкові умови з використанням тієї інформації, яка була отримана на фазі обліку.

На стадії фази реалізації прийнятого рішення здійснюється виконання виробленого оптимального рішення або декількох рішень. Крім того, визначаються необхідні засоби та ресурси, а також порядок реалізації прийнятих рішень. Суб'єкти управління виконують прийняте рішення.

Отже, систему управління інвестиційними проектами на промислових підприємствах можна представити у вигляді наступної схеми (рис.1).

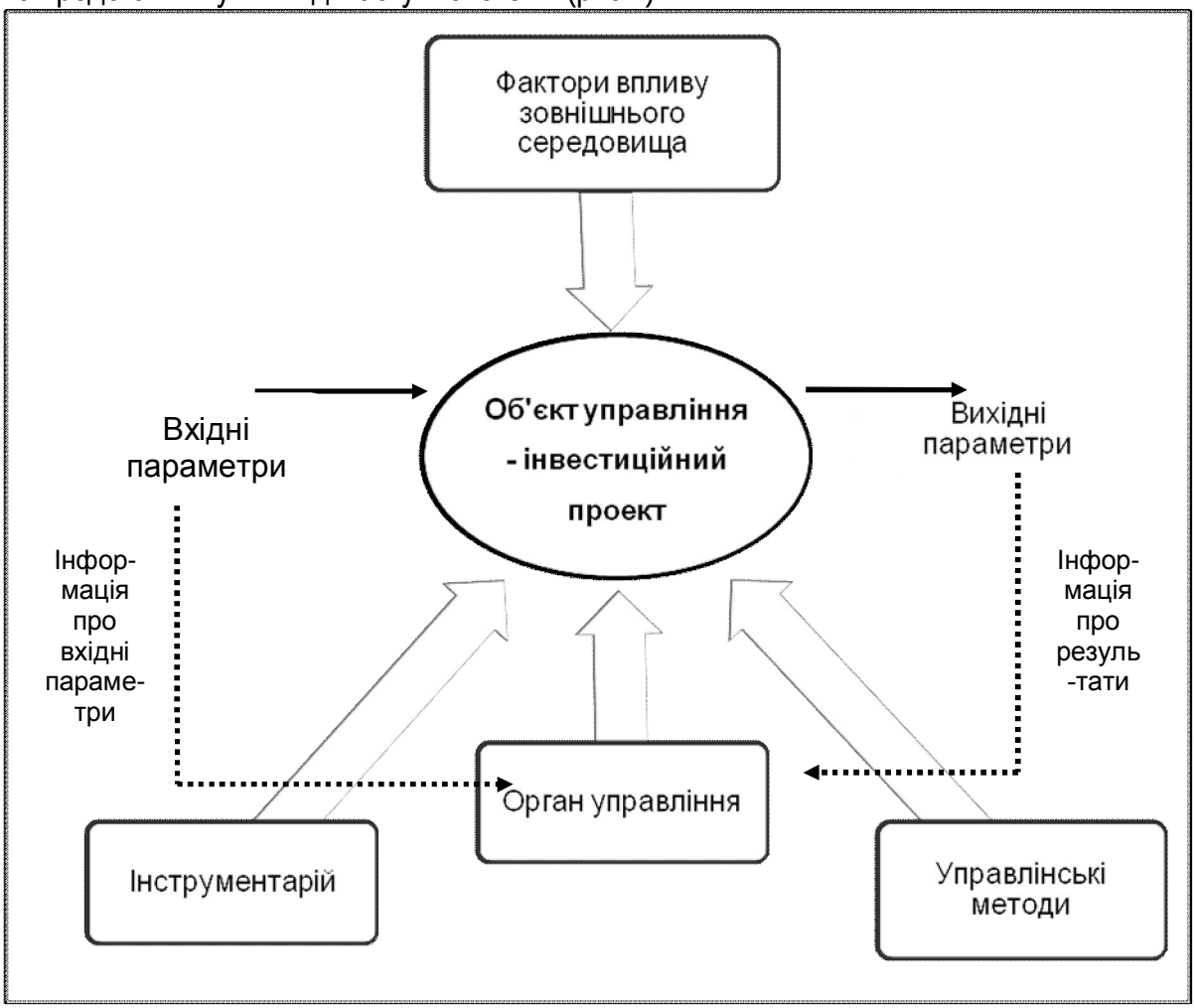

Рис.1. Система управління інвестиційними проектами промислового підприємства

Джерело: складено автором

Для ефективного управління інвестиційними проектами промислового підприємства, система управління має забезпечувати реалізацію таких основних принципів:

1. Інтегрованість із загальною системою управління підприємством.
2. Комплексний характер формування управлінських рішень.

3. Постійна адаптація управлінських рішень до змін зовнішнього та внутрішнього середовища – високий динамізм управлінських рішень.

4. Максимальне зниження ризиків та забезпечення досягнення запланованих результатів.

5. Відповідність основній місії та стратегії підприємства.

6. Постійне доповнення, уточнення та коригування управлінських рішень.

На основі розглянутих вище питань управління інвестиційними проектами промислових підприємств, можна зробити висновок, що для їх успішної реалізації необхідно одночасно здійснювати фінансове, технічне, технологічне управління, управління персоналом та інші форми управління.

Як і будь-яка інша діяльність підприємства, інвестиційна діяльність потребує управління. Використання всебічного (системного) управління, яке упорядковує вирішення всіх питань управління інвестиційними проектами, розглядаючи їх у взаємозв'язку та дає можливість приймати ефективні і зважені рішення, забезпечує найбільший ефект.

Застосування системи управління інвестиційними проектами на промислових підприємствах дає можливість: створити науково обґрунтовані рекомендації та інші методичні матеріали, необхідні для ефективного управління процесом інвестування суб'єкта господарювання; усунути суб'єктивізм та волюнтаризм; забезпечити вибір вірних рішень або уникнути серйозних помилок і прорахунків [6, 57].

Актуальними проблемними завданнями економічної науки є розроблення методичних рекомендацій та обґрунтування оптимальних варіантів системних заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління інвестиційними проектами промислових підприємств, а також дослідження перспективних напрямків розвитку інвестиційного менеджменту на мікрорівні в Україні.

Література:

1. Балацький О.Ф., Теліженко О.М., Соколов М.О. Управління інвестиціями: Навч. посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 232 с.
2. Батенко Л.П., За городніх О.А., Ліщинська В.В. Управління проектами : Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 231 с.
3. Герасимова С. В. Методичне кадрове забезпечення управління інвестиційною діяльністю акціонерних товариств / С. В. Герасимова // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12. – С. 151 – 159.
4. Єфімова Н.С. Сучасні проблеми управління інвестиційною діяльністю на підприємстві. // Економічний простір. – 2009. – №22/1. – 112-119.
5. Клиффорд Ф. Грей, Эрик У. Ларсон. Управление проектами: Практическое руководство / Пер. с англ. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2003. – 528с.
6. Максимова В.Ф. Инвестиционный менеджмент / Максимова В.Ф. – М. : Московская финансово-промышленная академия, 2005. – 158 с.
7. Пинто Дж. К. Управление проектами /Перев. с англ.. под ред В. Н. Фунтова – СПб.: Питер, 2004. – 464 с.
8. Morris, P. W. G. The management of projects. London: Thomas Telford, 1994.